

Aleluja Ruski Černobil ali: Zorica in pet skrunitev trav

Ivan
Cimerman

PRVA

Sprejmejo naju z mahom poraščene skale. Poskušava iz sluha izmiti surovo brnenje kompresorjev, ki kopljejo po naši vasi, zasilne zavore na vlakih, ki vozijo neznanokam, grozeče jeklene konstrukcije žerjavov, ki nikakor ne letijo in lebdiyo nad mestom s svojimi preračunljivimi rokami. Te reči, ki smo jih naredili, da bi nam pomagale živeti, naju zdaj preraščajo kot naraščajoča groza. Svoje

lovke stezajo prek naju, po pobočjih drznih domišljjskih vrhov se vzpenjajo v orlovsko gnezdo bistva. Iz src si garaže postavljajo. Mrzel, jeklen zven suvajo v najina krhka svetova.

Najine roke se spreminjajo v popravljalce, ki se navajajo na trideset različnih ključev. Roke se, vse zatemnjene od olja, oklepajo ročajev orodij in postajajo orodja. Midva pa se ne dava spremeniti niti v popravljalca ne v orodja. Kako težko je biti francoz v Kitajčevih rokah!

Kadar prideva na ta travnik, se mrzle jeklene note odplazijo iz velemestne zavesti. Svoja in preprosta skušava biti. Sonce je tu hitro najvišji poslanec in tisti, ki ga pošilja, ve, da je sposobno narediti rast med travami. Zato obstaja! Vse, kar ve, je to, da povzroči, da iz polnih žil in mišic brlizgne novo, vrelo stvarjenje drugačnega sveta. Živo pisane krilatice se oklepajo nedolžnih misli množic kot hobotnice. Televizija jih vizira in strelja v zenice pollačnih, z eno lakoto — najnižjo — lakoto telesa — prestreljenih:

GOLO ŽENSKO TELO — MASS — MEDIUM. GIOCONDA Z NOGAMI BELGIJSKIH TOVORNIH KONJEV, RAZSTAVLJENA V HRAMU MODERNE SLIKARSKE GALERIJE. KMEČKO — PROLETARSKI KULT kulture, ko vsi vedo, koliko je ura. O ČAS, KO SE RAZGLAŠAJO HLAHCI ZA VRH IN AVANTGARDO IN USTOLIČIJO PREROKE, KI OZNANJAJO NJIHOVO BOŽANSTVENOST!

TA HIP RAZGLAŠA FILOZOFSKI GLAVONOŽEC REČ, STVAR, NEBIT, NEČLOVEKA — ZA SREDIŠČE VESOLJA. NAJVIŠJE BITJE ČEPI NA NAJNIŽI PRUČKI.

KAJ POMAGA KMETU — SEJALCU, ČE SE EMANNUEL KANT OBRNE NA LEVI BOK PO DVESTOLETNEM SPANJU IN DAHNE: »Janez, ne sej! Bog je mrtev, ne bo ti blagoslovil oblakov za radioaktivni dež!«

IN NIČ NE POMAGA KMETU, ČE SE PREBUJA KRALJ MATJAŽ POD PECO IN NE MORE VSTATI, KER SE MU JE BRADA ŽE SEDEMKRAT OVILA OKOLI GOSPOSVETSKEGA PRESTOLA, BREZ KNEZA NA KNEŽJEM KAMNU.

IN ŽE PAPIGE ARE KLEPETAJO NA LITERARNIH VEČERIH V GASILSKIH DOMOVIH, PO LITERARNIH VAJAH: JE MRRR, JE MRRRK, JE MRRRTEV? OH, KAJ ČMO PA ZDAJ, KO GA NE BO VEČ NAZAJ?!

TO JE ZNAMENJE, TO JE ZNAMENJE, MARIJA ZAGORSKA!

TO SO ZNAMENJA ZA RDEČE SONCE STAREGA, MALCE ČU-DAŠKEGA ANTONA AŠKERCA, ki je posadil Matijo Gubca na puntarski oltar: ZVONOVI ZAGREBŠKI POJO, POJO DA ŠE NIKDAR TAKO!

JE TO ZNAMENJE, JE TO PRAZNAMENJE ZA KMEČKI PUNT, KI JE RODIL MATIJO POGUBCA, NE MATIJO GOBCA? SPOČENJATI BESEDE JE DRUGA VRSTA FOLKLORE KOT SPOČENJATI REVOLUCIJE.

PREROK IMA VSO PRAVICO, DA SI IZBERE DRUGO PLEME, ČE SE V PRVEM NE MORE URESNIČITI, KO VEČ NE VERUJE V SPOSOBNOST ZA ORANJE TEGA PLEMENA. ČE PA TO PLEME ŠE ČASTI PREROKA, ČEPRAV MU JE POGUBIL GUBCA, PA NI VEČ VPRAŠANJE VEČNOSTI BOGOV, PAČ PA ČASA, KO REČI ODSLUŽIJO IN JIH NOSIJO BIVŠI KMETJE IZ STOLPNIC V KONTEJNERJE V ČRNIH VREČKAH.

PRAIDEJE NA SMETIŠČE!

***

Midva kotalikava te polmisli po pomladno razgretih glavah. Povsod zelena bohotija dreves in trav. Hočeva biti pra-ribi, ki vsrkavata klorofil s škrgami. Ne moreva se odločiti, da leževa v zelene grive. Trave so kobile, grivate in hrzave! Skale so nekako molčee. Ne moreva reči: govorijo z nama. Ne moreva jim položiti svoje nepotešene človeškosti v njihova nema usta. Ne moreva reči z besedami babic: TRDEN SEM KOT SKALA-KOST, TRDEN JE NAŠ MOST, ZDAJ GRE LAHKO VAŠA VOJSKA SKOZ!

Te igre smo malce prerasli, polja so nas povabila na nezorane banquete in zdaj jim vasujemo v nedrih kot topli plugi, ki jim sprevračajo bistva.

Mah je zamolklo zelen. Njegove resice štrle navpik v obliki jelenjih rogov. Kako mehka bojevitost! Na teh upogljivih sulicah radi leže potepuhi, pesniki in lazijo druga živa bitja, ki ljubijo preproste blazine. Koliko izzvanih in kako malo poraženih! Lačni losi radi popasejo mah, tam daleč, na severu. V božjih jaslicah je neizogiben in dobi tisto veljavnost, ki je nima sredi gozda z jurčki, ki mu klijejo iz neder.

****

Zlekneš se ob rob jase med zrele, visoke trave. Razdihana rodna zemlja si, ki ji utrip srca še ne dovoljuje, da bi bila pokošena. Najprej odpadejo s tebe luske tkanine kot ščiti z morske deklice, ki se je zgubila na suhem. Tvoje karirasto krilo plahutari veter v sončnem maju, svilena kombineža zavihra z brezšumnim plapolanjem. Tvoja stegna se bohotno zleknejo na polivinilasto vrečko za umetno gnojilo, ki pripravljena leži pod mladim hrastom. Pokrajina se v nizkih gričih smeji položno vdano. Žila na vratu ti tolče z utripom mravljininega sprehoda po travi, ki so jo oskrunila belkasta zrna umetnega gnojila, raztresena v februarju, da bi spomladi rast zakraljevala bolj samozavestno.

S svojim telesom postiljaš mojemu. Bronasta črta nad boki, do koder je osvajalo lansko sonce tvojo bledikavost, se po sledovih kopalk zalesketne zlatasto rjavo.

Dotikam se tenke črte valujočih bokov, kjer je belina dvignila pleničke v znak predaje in kjer moji strastno tipajoči prsti še ne naletijo na carino tvoje roke.

Najprej vztrepetneš s pračuti. Nato vključiš zavest, in vse, kar si si pridobila na imenitnih študijah v tistem velikem mestu, pride nekako manj kmečko, bolj izbrušeno in prepredeno v tvoje kretnje, v besede in omahovanje vznak.

Nisi neizklesan, vulkanski in žareči kos magme, ki leti po izbruhu Etne proti pobočjem. Obrušena diamantka si. Ukradel te bom pred pogledi nepovabljenih! Spletel ti bom hišico iz griv visokih trav. Častil te bom po božje, poganka. Vem, da me snubiš za grmado. Za ure, ko se bo igralo srebro s tvojimi lasmi. Za ljudi, ki so te hoteli preorati za svojo njivo in jemati svojo pšenico s tebe, speče, kot travo z zelene zaplate travnika med naselji.

Na dlan me jemlješ, med zobmi me drobiš. Zrno! Zveš, koliko me je, koliko bom dal. Koliko zmorem, koliko sem možki. Koliko me bo, možkega, ostalo, ko se bom polenil ob kaminu in hišici, ob zvestem psu, uspelih kupčijah. Ob ljudeh, ki bojo od mene odvisni in se bojo vrteli v začaranem risu suženjske odvisnosti od kupčij.

Najbližjim boš razdajala poslednjo roso s tvojih polraztrganih pajčevin. Zapredena si vanje in mnogi pajki so ti všeč!

Ko se nagoltava svetov, ki jih pokloniva drug drugemu, se ozreva naokrog.

Toplina najinih teles je ostala na mrzli polivinilasti vrečki, ki jo zdaj z grozo opazujeva in jo hočeva dešifrirati. Vsrkala je vase in skozse, v zemljo, najine tople dogovore.

In gledava, kaj je veter privejal pod mlad hrast, kaj piše na tej KRALJICI NAJINE DOBE, plastični vrečki:

KOMPLEKSNO GNOJIVO

IMPORTATORE

S. N. A. C. I. S. r. l.

Bologna — Via Pier Montecalvo, 14/2

Concime complesso ternario granulato

PETROKEMIJA TVORNICA UMJETNIH GNOJIVA KUTINA

50 % amoniakalni 50 % nitratni citronski topiv iz trostrukog superfosfata. Zaštititi od vlage sa poda i atmosferilija JUS 7812 Jugoplastika, 50 kg.

***

Nisva vedela, da grejeva italijanski škorenj, ki nas je tolikokrat obrcal. Nisva slutila, da je ta klorofil, ki nama zdaj, v pomladni tihoti, ko hodijo jeleni pit v starodavne tolmane, vdira v ta najin majhen svet jadikovka — obžalovalka. Oblastnost mravlje se razvija v mojem ušesu v slona, ki ga ne morem izgnati.

Kalčki trav ne vedo za jezike, le za božanja sonca, vetra in seske zemlje.

Zdaj si Praeva in na Prazemlji ležiš. Tisočletja te bojo ponavljala, tebe, mlado žensko, na polivinilasti vrečki. Razdihana si in podorana. Nedaleč stran rohni traktor in belo sivo kemično zrnje pada na moje, tvoje trave. DUŠIKOVA KISLINA bo izžgala moje bose stopinje, zažrla se bo v moje čevlje Peko iz razprodaje, ožgala bo drzne vršičke in zmedla korenine.

****

In pojdeš sredi tega sveta, ne da bi sploh kaj mogel in kogarkoli napodil s tankom do svojega minskega polja, kjer si raketnim norcem nastavlil buče s sprožilci za kmečko eksplozijo v zenico praznih polj. Da zakričiš in preprečiš skrutitve trav. Malce smešen, malce neuklonljiv.

Morda pa je dobro, da prihajajo v to praskupnost vreče umetnega gnojila?! Ali so znanilke nečesa, kar je ded intuitivno preziral in kar so slutili dinozavri že milijone let poprej? Vreče iz nafte.

Razgrnimo nedra, tako staroveško ranljiva, razprta novim dobam, dimnikom tovarniških desetletij, z luskavimi rokami iz fosfatov, z zaščit-

nimi rokavicami na duši, in strezimo naftnim derivatom! Arabski šejki nas bodo častili z dolarji in Alahom!

O petrokemija, oj Lepa Vida, ki je prek oceana šla in srečala lepega zamurca. Petrokemija, Črni Peter, ki ga izvlečeš med zelenimi kartami in zakartaš mater Naravo za pest drobiža.

Ali gre KEMO-ČLOVEK v satelitskem skafandru po Rimski cesti v vesolje iskat kak drug planet, kjer so neoskrunjene trave še mogoče?

Hitim za njim v kočiji dedov in ga ne morem dohiteti, ne s telesom ne z mislijo in ne z dejanjem.

Trave: vam je dobro, če vas ne kosimo?

Trave: vam je dobro, če vas pognojimo z nafto?

Trave, vam je dobro, če vas popasejo slinavi smrčki? Trave, ki nam dajete kisik, če vas spoštujemo. Ki nam dajete čričke, če vam prisluhnemo.

Ki nam ne dajete boga trav, ki ni bog krav. Bog ljudi bo bog zveri. Nikoli bog klorofila! Rasti. Daj nam denar, slepi zidar! Pási se, pásí med travnim latjem in žitnimi klási.

Nekdo nam travnike krade, za stolpnice in vojaške parade. Vstaneva in ostrmiva nad prvo skrunitvijo trav: najini telesi in petrokemija, sledovi hrbta in bela zrna »trostrukog superfosfata«, vdrtina in ožganina.

DRUGA SKRUNITEV TRAV

Veter sejalsko koraka prek pokrajine s slamnjačo, oprtano prek pleč in ne zlomi nobenega klasa v neizrekljivi nežnosti božanja. Ima roko diktatorja in prste device. Zna biti nežen in lahko izruva drevesa.

Poletje je pripravilo v Zvezdni zadrugi brazde za setev. Zrna se pomenkujejo v vrečah o brezumnih kalčkih, ki ne nosijo smučarskih čepic pred mrazom. Dobra letina bo! Zdaj se semena selijo v severozahodno Afriko. Naj gledajo žirafe z dolgimi vratovi daleč v prihodnja stoletja, kje bo vodikova bomba padla v zrel krompir in mu dala sladak priokus. Izraelski pomaranči se sanja o jeseni na Aljaski, Amazonka se pripravlja, da postane Mississipi. Drava se pogovarja z Donavo, da pride na dunajski valček. Gospa Vodikova je sanjsko zmedla svet antičarovnikov.

Veter je poštar. Vse telegrame in geografije je zmlel, atomski fiziki pa razglablajo o mešanju atmosfer s stratosferami.

Perje je spet tu! Štorklje šavsajo za polzaspanimi žabami in lastavice se spreminjajo v note na žicah. Drobni ščebetí so znéžili oceane, na dolgi poti do znanega, varnega hleva, 300 kilometrov daleč.

Naga tišina si nadene haljo iz komaj zaznavnega ivja, tople sape ga puhajo z nje z otroško radovednostjo.

V blaženih urah jo ljubkujem, to nago, prabitno tišino, in tisoče neizrečenih mikavnosti mi šotorí ob trudnih nogah.

Prikikirika razpotegnjen petelinji klic sem, od samotne kmetije. Zaduši ga kovinski hropot motorja, ki se zvija v razbeljeni pločevinasti ječi, poskakujoči med ilovnatim kolovozom. Na ovinku, med njivami, se zvoka sekata. Njuno sozvočje ni mogoče.

Grem pod skrivenčevimi ivami, sam ivast. Polvesel, polvečen in tem ljudem že malce tuj, odvečen. V meni začne pozvanjati pesem in drugačen, bolj ubran ritem ob misli na Zorico. Veje segajo čez meje, nekdo se v meni zasmee, in tihcena misel me greje.

Zamižim in jo vidim, svojo vaško lepoticco, ki me je v mislih zalotila s tujim dekletom na polivinilasti vreči, ob prvi skrunitvi poteptanih trav. Z razpuščenimi kitami in srnjimi očmi strmi vame in me sprašuje: »Kaj si mi storil, dravski deček?«

Zdrznem se ob tujki, s katero ležim na komaj vzbrstelih lepotijah, tu, na robu hrastovja, kjer sva z očetom podirala najlepša debela za ograjo, da zaščitiva njive pred vdorom velikanskih jelenov, ki so prihajali na pašo v deteljico.

Potipam mrzel polivinil in mrz se mi splazi še v žile. Zaobljena, polna meča deklina ob meni začenjajo ponovno poželjivo podrgetavati in me klicati k sebi. Meni pa je tako, kot da sem nekoga izdal in postal Judež Iškarjot iz davnega Svetega pisma, ki nam ga je brala mati, ko smo večerjali koruzne žgance in segali v veliko skledo s trkljajočimi žlicami.

Zorica: svarim te, ne prihajaj! Še divjaj po kontinentih s fanti iz naše vasi, še si umirjaj kri. Obrédi z nekdanjimi kmečkimi lepotci ves svet! Prinesi milino naših polj in jas in gričkov Slovenskih goric na Azurno obalo. Štorkljaj s svojimi kmečkimi koraki po Benetkah. Čúdi se Hradčanom s Karlovega mostu. Jahaj kamelo ob piramidah v Gizi. Naj ti tvoj neoskrunjeni, preprosti duh ošine drobce modrosti v Aristotelovi Grčiji. Prihajaj bolj mirna, bolj polna, bolj pripravljena na zadnje dejanje, ki nama je zapisano v kri in diha v naju med slamnatimi kočami kot davni klic dednosti.

Igrače, ki sva jih imela pod kozolcem, bodo imeli najini otroci. Svetla srečnost bo razlita po prepodenih sencah, ki ostajajo skrite iz roda v rod po ostrih ovinkih naših žil, po zamolklosti teles, ki se ne morejo odločati za druge reči sveta kot za zemljo.

Ničesar ne odlašaj na kasnejša leta, ki jim ne moreva uiti vsaksebi, le skupaj. Prerasla sva s slamo krite svetove, a v kretnjah in dejanjih je ostalo mnogo preskromne plašnosti, mnogo plahe obotavljivosti, a vse premalo velikopoteznega, vseobsegajočega smeha je raztresenega po otroštvu, bosopetništvu. NAGRABI SI GA ZDAJ, Z DRUGIMI!

Ko prideš za zmeraj, bom snel lunin srp z neba, da boš z njim žela težke, dozorele klase, med katere zasekava najino poljsko pot. Seveda bova žela s kombajnom, le to sem ti hotel povedati drugače, ker se te spominjam kot žanjice med modrimi cvetovi modriša in divjih mačeh.

Dokler ne prideš, bodo stopicale čezme črne mravlje vsakdanjosti, kot da sem mah. Dokler ne prideš, bodo žetve, košnje in spravila moj

bič, s katerim se bom pretepal do utrujenosti in legal na trdo ležišče, da te izsanjam v podobi sojenice ob zibki, ki naju čaka.

In bojim se jih. Teh črnih mravelj, ki capljajo čezte, teh lovk, ki te prižemajo k sebi in ti iz duše iztiskajo najlepše, kar je deklinškega in neponovljivega. Razgrabili te bojo, vsi ti lažni snubci! Ti si lepa orlica, ki ti sivi, vsakdanji vrabčki kradejo perje iz peruti. Te prevzetne, vaške samopašneže nasitiš.

Vidim te, kako stopaš s šopkom šmarnic mimo znamenja na polju, da se srečava.

V očeh ti plešejo junijske kresnice. Ničesar ne rečeš. Položiš mi šopek pred noge in stečeš proč od kozolca, kot da bi se bala, da ne omahneš od temotnega ščemenja v krvi in omotice v glavi, od pijanosti, ki se je naselila v oba in jo ljudje označujejo z velikimi besedami. Midva tiste največje besede nisva nikoli izgovorila. Dremala je med sramežljivimi kretnjami, med napol dorečenimi stavki, med zardevanjem dveh vaških nerod in blaženo nevednostjo o gostiji dveh teles. Do neizmernosti si stopnjevala, večala lakoto v sebi, noričica. Kakšni pogani ti rjo-vejo po nikoli zadovoljenem telesu? So Huni, so Turki, so Iliri, so Kelti, so Slovani zasejali vse oceane v tvoje žile, ti Panonka ravninska?! Se je v tebi prevrnil voz dehtečega sena in pokopal pod seboj vse tiste nore dečke, ki so te zmamili pod kopice? Si kot zmedena trta, ki so ji previsoko obrezali grčave roke, da si dvojno obetala, rodila pa niti enojno ne.

Razum je britev, ki reže te ure, ko mašim velikansko praznino v sebi, odkar si šla, in navidezno pripadam drugi. Ti pa se razdajaš tujcem po čudnih poteh. Na piknike hodiš, veseljačiš z njimi, po veselicah pa te zavržejo kot slabo oglodano kost, Zorica! In te zapuščajo v tujih mestih. Tonč v Münchnu, Vanč v Stuttgartu, Tunek v Malmöju, Janez v Oslu.

Jaz pa ves vpijem po tebi in te čakam. In ob vsakem novem si rečem: »Ta je zadnji, z njim se bo dokončno zdvijala!«

Skrivam se za drobne, poznojesenske opravke.

Čebelnjak pušča. Stino smo peljali k biku, ker obupanemu veterinarju po šestih poskusih ni uspela oploditev. Od treh krasotcev, ki so stali v hlevu, smo se odločili za črnega. Sosed, hudič zavistni, pa nas je šel prijaviti! Bika ne moreš posoditi zasebniku, ne da bi za to vedela država. Čeprav si ga hranil, redil in skrbel zanj, čeprav si neštetokrat stal v smrtni nevarnosti, da te nabode, mu ne moreš pokloniti naravne radosti, ki jo imajo že od pamtiveka bizoni v pragozdovih. Siva roka zagospodari nad njegovim spolom, nad njim in teboj. Ne vzame ti desetine, pač pa polovico. Bikova moč redi slabiče in pobiralce davkov.

Na svet sta primukala telička izjemne lepote. Vsej vasi je zastal dih. Hodim ju gledat pod večer, ko trudni in zgarani kmetje strme v tuje programe na televizorjih, in poslušam pomukavanje Stine, ki ju liže z raskavim jezikom. To je zame najlepša muzika, ki jo le še redki slišijo, a meni odtehta vse druge. Takrat si zaležim, da bi mi stala ob rami in

me pogledala z očmi dveh lun, zvestim nebu, na veke. Zorica, ugrabljena in neštetokrat vrnjena v našo vas.

Težji za bolečino, ki mi jo zadajaš, sam na kmetiji z ostarelimi starši, hodim prek večernih, rosnih trav in jim zadajam drugo skrunitev.

TRETJA SKRUNITEV

V globoko odtisnjenih jamicah jelenjih parkljev se nabirajo koničaste lužice po dežju. Dolina se oži v sončno past, ki jo obiskuje in sveži živahni curek potočkovega izvira, malce višje, kjer srebrne jelke skle-pajo obroč iz vej. V šestih podolgovatih koritih se prelivajo podobe stoletnih smrek, ki jih valovi nenehno pritekajoča studenčnica. Ob ranih jutrih zrcalijo mogočna rogovja jelenov dvanajsterakov, ki namakajo smrčke v bistrino. Plašne košute trzajo s pahljačastimi ušesi in oprezujejo v koprene meglic, ki se dvigajo s tipajočimi kopji sončnih žarkov.

Žuborenja polnijo dolino z različnimi podmevi. Kadar je pod curkom glava srne, plivkajo vodene note v korito z drugačnim zvokom kot na glavo srnjaka.

Tropi prihajajo različno. Strnjeni in raztepeni, pogumno in plaho, številčni in razredčeni, kot so jih omejili človek in naključja, moč in sreča, s katero obvladujejo svoje pašnike.

Kretnje in piski, pomenljiva stopicanja, prhanja skozi nozdrvi, vse je jelenja slovnica, abeceda. Nihče med dvonožci še ni razvozlal niti najtišjih živalskih govoric, kajti v nobenem gozdu ni Živalske knjižnice, kjer bi bile modrosti zbrane po področjih in zvrsteh, po kazalnih razuma najvišjih bitij, ki tako noro obvladujejo prestrašeni svet.

Le nekaj plane v kri, v žilah se opoteče; v to bitje, ki se iz nebitja izvije, se naselijo tisočletna ohranitvena izkustva.

Pristopicajo jeleni in košute. Največji z najmočnejšim rogovjem je vedno na čelu. Plemenjak-dvanajsterak, prihaja kot kraljevič, enak mogočnim hrastom. In vse skromneje razvite vrste hrbtencičarjev malce zastanejo pri svojih opravilih.

Mogočne brazgotine na njegovem poprsju dajo vedeti, da je izšel iz težkih bojev kot zmagovalec. Brazgotine so njegove medalje. Pripeli so mu jih rogovi nasprotnika. Na čelu črede je le zato, ker si je zalizal rane in ni klonil.

V jelenjem svetu ni templjev in malikovanja in balzamiranja živih faraonov.

Na čelu črede ni senilnega starca. Ob boku vodnika ni bahavega slabiča. Le moč pólje, ob moči, da se kožuhi zdravo, nabito svetlikajo.

Njegovo oko je bistro, refleksi odločujoči in premišljeni. Odzove se v hipu, a pravilno. Od njegove odločitve je odvisno, če plane čreda na begu v pogubo ali rešitev. Z dvanajstim čutom zazná divjega lovca, skritega v goščavi.

Ta čreda ni človeška čreda, v kateri bi dva jelena prinesla na zdravih plečih nekdanjega kralja jelenov, da bi kazali čredi njegovo nekdanjo veličino in poveličevali njegove zasluge za čredo. Za njim ne bo nihče nosil zlate skrinje z grbi, pečati in odlikovanji, skrinje, v kateri bi na mehkem, rdečem žametu žareli njegovi nekdanji mladeniški rogovi.

TA ČREDA NE POSLUŠA RUKAJOČIH MUZEJEV. KOŠUTE NE SLEDIJO STARCEM! NJIHOVA ŠUMEČA KRI SI SAMA IZBERE VODJO. PRVEGA. Vsi dvorjani so odvisni od gibkosti njegovih strunastih kit, po katerih tolčejo deževja in zavijajo divji vetrovi. Pod orožjem, ki ga nosi na glavi v obliki krone, se rojevajo odločitve, ki rešujejo čredo lovčevega strela, slabe paše, pasti ozkih dolin. Varuje jo in ne zapelje v globačo, tesen ali globel, iz katere ni več izhoda.

Ko pride žejen do studenca, se postavi na vzpetino, stražari in čaka, de se napije vsa čreda. Šele nato se sam odžeja! Žejnemu žejni verjamejo.

V pretanjeno izostrene nozdrvi lovi tuje, sovražne vonje. Izpod snega v zimi za druge izkoplje hranilne mahove in lišaje. Nihče med podrejenimi ne najde milosti v njegovih očeh brez boja. Ko odskaklja iz doline še zadnji nebogljenček, se Prvi napoti po svojih pet, šest kraljevskih požirkov.

Kadar rukne v ranem februarju sredi zaplat snega, mi prediren pisk lepote srhne prek čutov. Muzika misli se preliva v snov in vrača v neujemljivo. Odjek primisli se še dolgo mudi v fluidu, ki ga je vzpostavil neprekinljiv žarek jelenje moškosti do zadnjega koticčka, do skrajnosti zapolnjenega hipa.

Strmim v skladnost, skladnost strmi nazaj vame. Stojim na parobku, ves prebičan z mogočnim. Zadene me oster radar vodnikovih oči. Nato srdito prhne vsem v svarilo.

In pritihotapi se mi mrzla misel iz človeškega sveta: 'Kar je veliko, se ne dokazuje s prestolom, vojsko, policijo in plazilci. Odprto kljubuje!'

Dir jadrne črede, ki me je zavohala in razkrinkala, zveni mojim ušesom kot Beethovnova Neslišna simfonija iz opusa Zmeraj. Otročki poodmevov ližejo skale in se nekajkrat vrnejo, da bi se potrdili. Tišina se levi v pratišino.

Po parobku se posuje prst. Zagledam v dokolenke obute noge, ki kukajo izpod najnižjih smrekovih vej. Hitijo. Zastanejo — obotavljajo se, mencajo, tacajo, drobencljajo. Njihov lastnik je težko obremenjen. Čevlji se mu ugrezajo v mehko ilovnato prst.

Hip nato se razkrijejo vejice: tat! Težka košuta mu binglja po plečih, ki mu jih barva razmazan curek temno rdeče krvi.

Prasketne trhljad, trepetnejo vršički grmičevja, iz katerega se izhomotá nizka, močna postava črnega lovca, potuhnjeno sključena vase. Temno zelen klobuk ima posut z nešteti značkami. Gusarsko mu čemi na kljukastem nosu, da mu ne morem razločiti obraza. Skoraj zaleti se vame. In se zastrmiva: *skrunilec trav skrunilcu naravnih zako-*

nov v zaripel ne-obraz. Z levo roko spolzi k lovskeemu nožu, ki ga ima za desnim delom pasu, a ga zadene moja brca, da se s plenom vred zatrklja navzdol po melišču. Tam pobere košuto, zakolne in se potipa po vzboklinah razstavljene puške, ki jo nosi pod napetim jopičem. Nima časa, da bi jo sestavil. Zato hitro odlomasti med visoko praprot.

***

Čreda, ki sva jo splašila ob njenem vračanju k tolmunu, topota ne-kje daleč.

Lahko bi ga prijavil, če ne bi bilo v njegovih kretnjah nekaj neznanstvo svobodnega in drznega. Lahko bi ga do zadnje nitke opisal prvemu zaspanemu čuvaju VEČNO ISTIH NESMISLOV, prežavcu na ameriške devizne lovce, ki segajo v naše doline. Morda ima možak doma petero, šestero ust, da je tvegat plen. Morda dojenčka, tako kot jaz? Morda ne zmore več vsega in so mu jeleni obgrizli njegovo njivo koruze in je dobil beraško odškodnino, tako kot smo jo mi?!

Lahko bi ga prijavil, če ne bi nosil plena, lovec zunaj zakona, svobodnjak in hranilec svoje črede. Če bi prišel kot berač z ukradeno, majhno štruco pod pazduho in mi potožil, da so ga v tem svetu okradli.

Tako pa: prelisičil je in k prelisičenjem težimo. Čim večja so, tem bolj jih občudujemo. Male tatove občudujejo le mravlje, velikih so polne vse igralnice sveta! Morda pa nosi na plečih tisto odškodnino, ki mu jo dolguje življenje, ker živi tod po postavah dedov in pradedov, po plemenski ureditvi, po zakonih pametnejšega in zvitejšega — in si lahko vzame iz te velike naravne posode, kot si jemljejo iz skupnega lonca plemena ob Amazonki?

Zato prezrem njegovo skrunitev in se omejim na svojo.

Prek sočnih, mehkih, zgodnjejesenskih trav sem stekel in se nisem ozrl, ko sem jih pohodil. TA, MOJA TRETJA SKRUNITEV, OBTOŽUJE MOJ PRIROJENI NEMIR.

Le hitenje mi je obvladovalo kri, le samouresničenju sem sledil. In nisem mogel videti, zazrt v stvariteljske opravke, če se ob drobnih tatvinah rušijo demokracije, monarhije, kraljevine ali vzcvetajo higien-ske anarhije.

Teh pojmov nimam v svojem slovarju. Le včasih se mi prikradejo na moj prag kot berači in iščejo zatočišče.

Lovec s košuto na plečih je iztrgal svetu, kar potrebuje za samoohranitev. Nikogar ni vprašal, če mu to dovoli, graditelj nemira je zdramil vase zazrte čuvaje večnega miru.

A vendar moja skrunitev zbledi ob škrlatno rdečih madežih krvi na travnem latovju.

ČETRТА

Jelenjo dolino krasi praslovanska lipa, ki pošumeva s spodaj ožganimi orjaškimi vejami nad žuborenjem izvira. Zogleneli kosi mogočnih bukovih debel pohlevno čakajo na roke, ki jih bodo razžarele in dokončno upepelile.

Tetrapaki za mleko spominjajo na zmečkane piramide faraona-palčka, upanja na hipno trajajočo večnost — leže kot padli vojščaki, ki so jim neznana usta sovražnikov izpila njihovo bistvo — sokove.

Rombinzoni so gostovali tod. Razmetali so kosti dobrotnih živali, ki so jih nasitile, vsenaokrog.

Spodrsne mi ob zgornji čeljusti jagnjeta in v stoletno tišino, ki jo pahljajo osvežujoče smreke, stoletnice, zableja presunljiv in tožeč be-be-be jagnjeta, ki so ga vikendaši pripeljali s seboj in ga lovijo po dolini, da bi ga umirili, zaklali in nabodli na raženj.

Misel je potepuh. S stoterimi rezili izbrušenega pojmovanja zabada smisel v slepo preprosto sočutje in sprašuje, če so nižje živali zato na svetu, da služijo višjim. Ali je to še nasilen poseg v naravni red stvari in živalskih utripov?

Kot da so kolesja sveta naravnana v usodo jagnet, kot da slišim kateheta: »O jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta!« Stoji ob oltarju, strežejo mu s kapljo vina, dvema kapljama vode. Po obredu si z belim prtičkom obriše prste. Použil je moje telo, popil je mojo kri. Kaj pa jaz?! Kaj bom jaz brez telesa, brez krvi? Tega vam ne dam! Niste preverjeni. Ne zaupam vam!!!

In nisem mogel doumeti, zakaj naj bi se to jagnje žrtvovalo za dvo-nožce, štirinožno, kot je skotêno, in jim odvzelo grehe sveta?

Grehe sveta so si izmislili bogovi, da bi ostale hrbtenice upognjene v ustreznem kotu.

ORA ET LABORA, MOLI IN DELAJ! Moli zase, delaj zame!

***

Piknik pripravljajo. Robjijo. Polpijani so že. Sončen dan jim visi nad glavami razkošno, vanje siplje zlat smeh.

Levo od ognjišča, ki je bog te deviške dolinice, leži levi razbojnik — ohišje starega kombija. Pred tremi meseci je še stal pod malogorski-ma lipama, tam, kjer kraljuje kamnita, knežja miza (o vitezi, o knezi, o kralj Samo, korenina slovenstva) in sezonski delavci so spali v njem. Pripeljal ga je traktor. Nekje v Gradixu, Opexu ali Zidexu se jim je po-kvaril in nihče ni vedel več popraviti te potujoče samske otožnosti. Ukradli so mu motor, odvili kolesa in ga nastlali s prastarimi yogi bla-zinami. Gozdni delavci so drgetali v tej pločevinasti lupini in poslušali zavijanje lačnih lisic. Tihi, sloki duhovi so se pod noč, po celodnevem

šihitu, primajali v trebuh te spalnice in prižigali sveče ter špiritne gorilnike, kjer so si segrevali pasulj brez mesa v pločevinkah. Pritajeno, otožno pastirsko požvižgavanje je valovilo nemirno trepetajoče plamene sveč, da so nihali v stoterih svetlobah po stenah pločevinaste kletke, kot da bi nekdo priklical roj podrhtevajočih duhov, ki plešejo ječarski ples.

Ogenj sproščeno prasketa. Družčina vrešči in preskakuje plamene. Lončki brbotajo. Pes s plemenito volčjo držo vohlja in pocvileva okrog ostankov zajca, s spodvitim repom. Ženske cvileče hihitnejo in si pošepetavajo skrivnosti v kopice las. Moški sede v senci lipe in ga srkajo iz nastavljenega sodčka. Vse podobe se rišejo na nebu kot zasnutek doma, domačnosti, dobrobitnosti, odprtih neder.

DESNO OD OGNJIŠČA, ki je bog te deviške dolinice, stoji lipa, ki ji stoletniki ne vedo za starost in cesarja njene mladosti. Vedno, kadar treskajo strele, udari vanjo, da je že vsa osmojena, razklana in razcepljena.

»Francozi so hodili tod leta 1812, tam, v grabi so zakopani trije. Gotovo je kdo med njimi na skrivaj ponoči zakopal pod mogočno lipo skrinjo zlatnikov. Ej, ko bi imel vojaški detektor za mine, ki odkrije vse kovinske predmete v zemlji, bi to skrivnost odkopal in si nagrabil cvenka, da bi mi ne bilo treba do bridke smrti migniti s prstom!« Modroglavi cestni oskrbnik Južek, ki se spozna na vse cestne in obcestne zadeve in je videl že marsikak rop in pobeg, o katerem se policiji še sanjala ni. Že nekajkrat je zasajal velikanski kramp v mogočne korenine, pa se ni nič zasvetlikalo pod njim.

»Tod so našli tistega cigana, ki je podtikal požare po kozolcih, ker mu na občini niso hoteli dati socialne podpore. Z vilami so ga, z vilami . . . Dosti huđega je že storil sirotnim ljudem in žandarji so ga gonili kot steklega medveda skozi te zaraščene gozdove, da smo strahoma ugibali: „Divja jaga gre, eden bo obležal še pred jutrom!“

In je res! Niso mogli počakati sodbe v imenu ljudstva, ljudstvo ga je obsodilo kar samo, brez svojega predstavnika. Dva je menda z nožem oklal, pri jelenji krmilnici pa so ga doletele vile. Katra, tista želiščarica na obronku Črne gošče, ju je zdravila. Oblastem pa ni nič prišlo na ušesa. Kdor bi zinil, bi obležal . . .«

* * *

Že od daleč me zaščemijo zlomljeni sončni žarki in se odbijajo od imenitnega niklja, ki se lesketa z bokov avtomobilov najboljših tipov. Tranzistorska družčina zavija k studentu in iz vozil z nemško registracijo se razlegajo ameriške, nemške in slovenske viže. Presekajo kuku in žuborenje studenčnice, obeta se prava cirkuška predstava.

Zorica, naša vaška lepotica, je spet prihrumela na enega izmed svojih pohodov. Okrog sebe ima razgrnjeno pahljačo najlepših fantov iz vseh sosednjih vasi in vloga kraljice se ji poda. Zdaj je na vrsti

Roginov Vili. Tega lepuškastega kodrlajsa, ki je iz bogate kmečke, kulaške rodbine, so pregnali že z marsikake veselice. Rad se je baharil, izzival in povzročal vse mogoče pretepe. Nekje blizu Stuttgarta se je spečal z bogato Nemko in zapravlil skoraj vse premoženje njenega očeta, ki mu je mislil kot zetu zapustiti vse, kar je v življenju ustvaril.

Z belim mercedesom pripelje k studencu in zapre pot vsem drugim. Zorica sedi ob njem in lasje, ti kodrasti, angelski, dolgi, ji plahudrajo po Viliju, da se hahljá kot kakšen arabski princ in zavija predržno, nepreračunljivo, kot da bi vozil prazen lojtrski voz prek domačih travnikov, ne pa to bencinsko kačo klopotačo, ki golta neverjetne količine bencina in je kot zadružni dom na kolesih. Le da ne sprejema žuljavih rok, pač pa fine, beloroke damice sumljivega izvora, tam zadaj, na blazinah, ki se pogreznejo kot mehke pernice.

Ko preostala klapa zacikcaka prek ceste, si še tovornjaki, naloženi s hlodi za njimi, premislijo in oprezno zadržujejo vožnjo, dokler se vsa ta vaška zdomska gospoda, vsa objestna ob polletnih pridobitvah tujega sveta, ne skotalí na varno, k studencu.

Oni, drugi, parkirajo v vojaškem redu, da lahko z enim obratom odbrzijo, če bo potrebno, če se bo kaj zgodilo, če koga piči kača naveščenosti ali želja po avanturi.

Z enim pogledom lahko premeriš načičkane šasiije, okrasne obeske, lakirano lupinovje teh pomaranč z dotrajanim sokom.

Raztepejo se in začnejo lenobno znašati na kup dračje, veje in gromozanske šture. Vsak bi rad dokazal, da zmore prikotaliti še večjega. Najbolj žogast med njimi prične obsekavati raženj za pujska.

Kmalu postane svinja središče piknika. Strokovnjaško jo zašijejo in razpnejo na kolu. Sledijo drobna početja s pijačami raznih barv, od vinske do pivske. Vsakdo hoče po svoje sodelovati pri posmrtnem rumenenju pujska. Otrok ga poboža po smrčku in piskajoče požaluje: „Ubogí pujski, ubooogi!“ Ščene, ki ga vsi brcajo proč od vse prijetnejše dehteče pečenke, bevskajoče kroži in se dobrika ženskam.

Te so drugo središče. Roke jim begajo po raznih dobrotah, ki jih vlačijo iz prtljažnikov. Ena zmagoslavno prinese ‚filo‘, nadev, riž, mast in začimbe, vso to dobrotnost vstavijo v pečenko, da imenitno zadehti. Na golo pobriti pujs sprejme vse te darove, da svoje gospodarje poslednjič osreči, še preden izgine v žrela.

In so se moške roke, ki nekaj sekajo, klestijo, gulijo, zdaj flaše, zdaj deklíne, pa žene, pa sosede žulijo, da vrešče in se vse srečne smejejo tja noter med goščavje, od koder vlačijo vse preveč drv, za pet pujskov, ne za enega.

Otroci prevzamejo oblast občasno. »Jeežek!« zatuli ohripel Komanč z lokom in perjanico in prikotrljá bodičast klopčič do roba korita, v katerega pada studenčnica. Ga vrže v bistrino.

Ježek se jadrno razmota in priplava do roba korita. Tam ga roka Komanča znova potunka.

Ko ženstvo to vidi, pusti sokove in smetane in vrešče plane k mučeni živalci. Največja med njimi primaže Komanču takšno klofuto, da zamolklo počí po vsej dolini in da se marsikdo ozre. In že prilomasti Komančev oče, tarzanskih dimenzij, in primaže klofutarici takšno klofuto, da jo zanese na rob, k ježku in se z neznanskim tuljenjem oprime korita. Zdajci pohitajci prilomasti mož oklofutane in trešči maščevalca z direkto pod brado, da ta plosko čofne v blato ob koritu. Kmalu je ob kravjem napajališču rjoveča kepa blatnobesnih.

Otroci pa ne gledajo odraslih. Vsakemu se pri koritu pokaže njegov značaj. Nekaj je smehljajočih se opazovalcev, ki gledajo početja drugih s polbebavo neprizadetostjo. Enim predsmrtno cviljenje ježka dobro de, ko ga vozikajo sem in tja po vodi.

Priskoči Nacek, izvleče živalco iz korita, jo spusti, da otrese grobo mokroto s sebe in ga za tačko priveže z vrvico poleg ražnja »da si posuši iglice in da mu na vročini prilezejo na dan bolhice«, zakrekeče s počenim glasom. Sunki velikanskega krohota se kobalijo iz samozadovoljne gmote.

Hlipanje, kričanje in lomastenje, ki odmeva iz gozda, nas sunkoma preusmeri v goščavo, od koder privihra Zorica.

Kosi razcefrane bluze frfotajo za njo kakor zastava po boju. Roke meče kvišku, kot da se predaja vsem, ki jo hočejo poslušati, in jim izhlipati najnujnejše besede o neznanski krivici in nesreči, ki jo je skoraj doletela. Sočne kletvice, ki se jim pridruži nekaj polnemških popačenk, butajo izza rožastih ustec z živalsko silovitostjo.

Razcefrano dekle komaj najde izgubljene besede, ko se opoteče ob ražnju, in stiska noge skupaj, in ji trde, melonaste prsi uhajajo izza scefranega nedrčka. Ena jo pokrije s kocem, druga ji daje sok, tretja hiti k avtomobilu po rezervno krilo, četrta sili vanjo: Kaaaaj, zabooga, kaaaaj, se je zgodiloooo?

»Taaam sta, tista dva prasca, v oni dddol . . . iniii. Napotim se . . . smrk . . . na stranišče sem šla . . . Pa me zgrabita . . . od zadaj. ‚Prima rrritka,‘ je rekel eden . . . Jjjaz pa loop po gobcu . . . Judo sem trenirala, judo, moj brat je bil prvak v Baden Badnu. Potem se mi je zameglilo, enega med oči, drugega med ledvice, po tistem njegovem revčku, z brrrco . . . ogggroznooo. Tace sem jima polomiiila!«

Iz opisane dolinice se primajeta dva šepava. Eden ima eno ramo višjo, drugi glavo postrani.

Zdaj planejo njune tovarišice na polposiljeno Zorico. Vili, ki komaj dojema potek dogodkov, jo povleče k sebi, primaže vsiljivkam nekaj gozdarskih bušk in jo pahne v mercedesa. Grušč frči izpod koles v piskajoči brzini do pujska, ki postaja črn in oddaja od sebe zogle-nele vonje.

Dva avtomobila mu sledita, drugi ohromeli obstojijo. Nekateri si izpirajo blatne packe s telesa. Dva planeta k pečenki in jo rešujeta pred dokončno Afriko.

Poleg hlipanja oklofutane žene le še curek bistre studenčnice pljuska iz šestega, najnižjega korita. Voda v koritih je vse bolj čista.

* * *

Oskrunjene trave, poteptane v blato, srkajo bistrino s tihimi, večnimi seski. Prva sova hukne nad svojo dolino in se zmede v prenizkem letu nad tujimi vonji. Jeleni mencajo nekje blizu in čakajo na svoj studenec.

Dan bo klecnil.

PETA SKRUNITEV TRAV: ALELUJA RUSKI ČERNOBIL

Sprejemajo naju z mahom poraščene trave. Poskušava si iz misli in krvi izmisliti navzkrižna poročanja radiologov o radioaktivnem sevanju v najin mali svet, iz katerega naju preganjajo atomski reaktorji s polnim žarčenjem. Radio svari pred radioaktivno solato. Televizija svari pred sprehodom po travi po dežju. Nizko nad glavicami majskih trav drsi oko televizijske kamere in prikazuje ovene bilke, ki jih je že ožgal pomladni ogenj prešernih pastirjev. Izžigali so stare trave. Pripravljali so prostor mladim.

Srce Evrope je odprto od Černobila v Ukrajini do Baltika. Do Španije, do Grčije, do Jadrana. Majske parade v Moskvi ne bo?! Maj 1986.

Split: Visok planinski pas vzdolž srednje jadranske obale je zadržal velike količine radioaktivnih delcev iz poškodovane jedrske elektrarne v Černobilu tako, da je koncentracija teh delcev v zraku in na tleh srednjega Jadrana bistveno manjša kakor v drugih krajih Jugoslavije.

MOSKVA: Strokovnjaki in tehniki nadzirajo položaj na preostalih treh nepoškodovanih jedrskih reaktorjih, ki so jih ustavili. Ekipa 150 ljudi dan in noč dežura ob sistemu za njihovo hlajenje, kajti v četrtem bloku še niso povsem ustavili radioaktivnega sevanja, čeprav so nanj odvrgli 4000 ton peska in različnih kovin.

»HUDIČ JE UŠEL IZ PEKLA, NIHČE GA NE BO VEČ MOGEL UJETI ZA REP. GORJE ANGELOM NA VIŠAVAH IN BOGOVOM NA OBLAKIH! POKVARILI SMO JIM NEBEŠKE JEDI IN KAZEN BOŽJA BO UDARILA Z ATOMSKO APOKALIPSO PO UBOGIH DVONOŽCIH. KAJ LAHKO STORI PEŠČICA GENIJEV PROTI ARMADI NORCEV? KAJ LAHKO NAREDI METULJ, KADAR PRIKORAKA MILIJON MRAVELJ TIPA »MARABUNTA« IZ DŽUNGLE IN RAZGLASI NOVO, MRAVLJINJO CIVILIZACIJO?« pravi filozof Janko Apostolovski v Praxisu.

KOPENHAGEN: Strokovnjaki za radiacijo z Vzhoda in Zahoda so na včerajšnjem mednarodnem srečanju zagotovili, da zaradi ne-

sreče v Černobilu ljudje zunaj tega območja niso v neposredni nevarnosti, vendar je težko predvidevati dolgoročne posledice nesreče. Znanstveniki so se tudi pritožili zaradi pomanjkanja informacij iz Sovjetske zveze. Na sedežu OZN v New Yorku pa so sporočili, da strokovnjaki svetovne zdravstvene organizacije WHO soglašajo v oceni, da za varstvo pred sevanjem niso več potrebni sedanji varnostni ukrepi. Menijo tudi, da ne more biti nobene škode ob vdihovanju prahu pri opravljanju kmetijskih del ali pri vrtnarstvu.

O ROŽICE S FLORIDE, KAKO LEPO DEHTITE SREDI EVROPE, KI SEVA TRETJO SVETOVNO NEVARNOST!

HAAG: Nizozemska vlada je sklenila »zamrzniti« načrte o graditvi dveh novih jedrskih elektrarn v državi, dokler ne bo dobila popolnih informacij o vzrokih in posledicah nesreče v sovjetski jedrski elektrarni, je sinoči sporočil nizozemski premier Lubbers.

ČE BOMO NORCEM DOVOLILI RAZPLOJEVATI NEKONTROLIRANE ATOME, NAS ČAKA NOV PLANET 'ATOMICUM', ODDALJEN TRISTO SVETLOBNIH LET OD ZEMLJE, MALCE HIROŠIMSKO IN NAGASAKIJEVSKO ZADUŠLJIVE, MALCE VRTOGLAVE OD NENEHNEGA VRTENJA, NESPOSOBNE MISLITI S ČLOVEŠKIMI NAMESTO Z ATOMSKIMI GLAVAMI.

BO TREBA VRTIČKE PREKOPATI?

Tržni inšpektorji Mestne uprave ljubljanskih inšpekcijskih služb so včeraj prepovedali prodajo sveže zelenjave na ljubljanskih živilskih tržnicah, ki so jo pridelali zasebni kmetovalci. Prepoved je veljala za zelenjavo iz vseh območij Jugoslavije, torej tudi iz Dalmacije. Vso zelenjavo, kajpak je bilo največ solate, so odpeljali na javna odlagališča za smeti.

Tako tržna, sanitarna, veterinarska, kmetijska kot vodnogospodarska inšpekcija izvajajo vse potrebne aktivnosti v zvezi z varstvom okolja in zdravja ljudi zaradi radioaktivnega onesnaženja... tudi radio.

Še vedno velja prepoved kmetijske inšpekcije o napajanju živine iz kapnic. Nekaj izvidov preiskave, kakšna so jajca kokoši pri zasebnih rejcih, je namreč pokazalo, da so kontaminirana.

* * *

Gledava skozi reže kozolca in dehteče seno se nama usipa za vrat. Od daleč se sliši mukanje krav, ki jih mika sveža paša. Nežne sape hodijo po vrhovih rastlinja z bosimi nogami. Podplate jim ožigajo kaplje rose, ki nosijo v iskrivih trebuščkih radioaktivno grozo. Žejni listi jo srkajo za jutranjo asimilacijo in se povešajo, pijani neznanih, neobvladljivih sil.

Gledam metulja, ki zasaja rilček v zvončasto vijoličasto cvetovje in srka raztopljene atome v svoji neopazni žejici. Bo povetil krila, zaznamovana z velikimi črnimi pikami, obrobljenimi z rdečimi krogi,

da so videti kot majcene tarče? Bo doživel naslednji dan, ko imajo na Sončni jasi napovedan ples metuljev? Se bo vzel nad majske, razbrstele lipe v begavem, razigrano cikcakastem preletu z družico istih barv? Bodo krila, posuta s prahom, ki mu je dodeljeno le eno poletje, še nosila telesce nad rojstno jaso?

Gozdni hudournik se steka po kraških skalah, kjer običajno lovimo polhe, med posušenimi semeni zvončkov na krepkih pecljih. Pod tremi majhnimi holmi počivajo francoski vojaki, ki so padli tod, ko jih je pripeljal veliki pustolovec in skorajšnji obiskovalec Moskve, Napoleon, da bi vdahnili robavsastim prebivalcem teh gozdov nadih nekega drugega, evropsko prebujenega sveta. Kmetje so jih zakopali kar tam, pod bukvami, v neposvečeni zemlji, med svoje dede in pradede jih niso mogli. In mi otroci smo nosili vsako pomlad na zelene holmiče, porasle z materino dušico in suličastimi travami, velike zvončke — kronice smo jim pravili, in pomolili na davnih grobovih. »Človek je človek, ni sam kriv, da so se nagnali v tujo deželo, in nihče ne ve, kdo si je za temi fanti oči izjokal, ker jih ni bilo več nazaj domov!« so dejali naša mati.

In ta gozdni hudournik zdaj nosi s seboj radioaktivno vodo, v kateri se ne smejo napajati naše krave, ki sredi maja mulijo predlansko posušeno seno. Drobni, mrzli curki černobilsko opijanjene vode prihajajo na zapozneli pogreb francoskih vojakov in trkajo na zarjavele puške, ki spijo z njimi dvestoletni sen o velikem imperiju, kakršnega v njihovi dobi niso mogli osvojiti s hirošimsko grožnjo.

Tako se srečujejo stoletja pod zemljo in si pripovedujejo tisočletja stare vojaške šale o neumrljivi strasti človeka, ki se je v pravadnini navadil ubijati živali in zdaj to počne z ljudmi. Nevidna trudnost, razpršena nad Evropo, razcepljena med oblake, sinjino, ki je ne more povzročiti zgodnji mesec, se ulega na trave, da ožgane povešajo glave.

Gledam jelene, ki prihajajo na jaso in ne vedo človeške abecede in ne poslušajo Gozdnega radia. Rad bi kriknil, da jih spodim z radioaktivne paše. Le kje so lovci, da bi deset dni pokali s puškami, medtem ko bi jeleni v maju glodali zimske mahove in lišaje v gozdu pod naravno streho?

Gledam vevice, ki grizljajo mlado brstje razbohotenih bukev in se mi zdi, da je v njihovih preplašenih, velikih očeh zaznati črno zemeljsko kroglo, ki se vrti v večno nemost.

In nikogar ne morem naprositi, da mi ustvari novo Zemljo in pokliče drugega Noeta, ki ne bi vzel v barko teh kontaminiranih živali, ki ne bi mogle roditi drugih živali.

* * *

Roka mi polzi k tvoji roki kot nebogljen otrok. Gledava si v oči, te preproste, še malce zasanjane planete, in poskušava prevpiti puščavo. Vse drugo so opravili inšpektorji, raketarji, reaktorji in vojaki.

MIDVA PA NIMAVA TAKO VELIKE RAKETE, DA BI JIH VA-
NJO POSADILA KAKŠNIH DESET MILIJONOV IN JIH POSLALA
NA VEČNO KROŽENJE OKOLI ZEMLJE, DOKLER SE NE BI IZ-
GUBILI V PRATIŠINI.

Pripetila se nama je peta skrunitev trav. Šeste ne bo!

KRONIKA

BRANKO ŠÖMEN, KONCERT ZA SAMOTO

Književnost

Za slovensko literarno prizorišče je značilno, da posamezni avtorji ne glede na svoje kvalitete in opuse nikakor ne uspejo pritegniti ustrezne pozornosti t. i. kulturne javnosti, torej kritike in včasih nato še literarne zgodovine. Vsaj deloma to gotovo velja tudi za Branka Šöмна, še zlasti, če ta hip upoštevamo samo njegovo poezijo in prozo, odmislimo pa njegove filmske scenarije, s katerimi je dosegel več priznanj, vendar seveda v glavnem pri filmski kritiki in publicistiki. Še posebej pa je treba to ugotoviti v zvezi z njegovo prozo, ki najbrž vendarle pomeni kvalitetnejši in pomembnejši del njegovega literarnega dela.

Šömnova proza je zanimiva zlasti zato, ker se avtor skoraj praviloma loteva tem (in življenjskih zgodb), ki trenutno niso v žarišču pozornosti večinskega dela slovenske proze, predvsem pa ne v žarišču pozornosti tistega dela slovenske proze, ki pri »elitnem občinstvu« tačas uživa največji ugled. To seveda ne pomeni, da je te vrste različnost vedno in a priori kazalec zanimivosti ali celo kvalitete, in tudi ne, da je to, če kdo piše prozo, ki jo kuje v nebo najglasnejši del kritike in ki si je včasih vse preveč podobna, že samo po sebi spričevalo neinventivnosti in nekvalitete. Takšno stališče bi bilo seveda nestrokovno in celo nemoralno. Zanimivost Šömnove proze torej ni

samo v tematiki, temveč tudi v oblikovno-slogovni obravnavi teme, čeprav je treba takoj poudariti, da po tej plati avtor ni posebno inventiven in da je za njegovo obliko, jezik in slog značilno, da seveda povsem obvladuje tehniko pisanja, vendar ga iskanje novih poti in izraznih možnosti, torej raziskovanja medija kot medija, ne zanima kaj posebno.

Vse to velja tudi za njegov najnovejši roman KONCERT ZA SAMOTO, ki je v nakladi (3.000 izvodov), za naše razmere dovolj visoki, izšel pri Založbi Borec.

Šömen popisuje v tem romanu na videz nekaj mesecev, retrospektivno pa celotno življenje triinšestdesetletnega upokojenca Danijela Malčiča, po izvoru Prekmurca, bivšega ilegalca, delavca OZNE, nato političnega zapornika in pozneje tramvajarja, vdovca, lastnika hiše in nad sinom razočaranega očeta, ki v bistvu sanjari o tem, da bo tudi on, kot že toliko njegovih nekdanjih soborcev, napisal roman o svojem sodelovanju v revoluciji, o tem, kako je skoraj dve leti živel kot krt v ilegalni tiskarni v Ljubljani. Fabulo romana povzema avtor zapisa na zavihku knjige takole: »Roman ima štiri dele. V prvem, ZLATI DELIŠES, sreča Danijel Duško, znanko iz predvojnih let, in se prav po pubertetniško potepe z njo, ker se mu ne da vrniti k sinu; v drugem delu, BOŽJE ROŽE, spozna bralec življenje pri Malčičevih; tretji del romana, OBDOBJE PRILAGAJA-